

Mi to vjerujemo sa svim pokoljenjima Crkve Istoka i Zapada do danas! Da li nas euharistija raduje? Privlači? Da li je promatramo srcem koje više razumije jer ljubi?

Kako slavimo misu? Da li vjernici okupljeni oko oltara i na nj usredotočeni svojim pogledima vide našu vjeru? Nas gledaju! Mi im govorimo o tajni svojim pristupom; svojim kretnjama, svojim glasom. Da li se vidi na našem licu odsjev tajne koju vjerujemo, ljubimo i slavimo? Da li nam najsvetiji događaj razveseljuje dušu? Ako se sav sveti, vjekovima posvećeni obred mise odvija u sabranosti koja svjedoči o našoj i osobnoj vjeri, onda će pogled prisutnih na bijelu hostiju i kalež roditi u duši radost da je ONAJ KOJI ŽIVI uistinu s nama da bismo mi živjeli s njim i za njega! Amen.

+ Franjo Kuharić
nadbiskup

HOMILIJA MONS. ĆIRILA KOSA, BISKUPA ĐAKOVAČKOG
30. I. 1981.

Draga braćo svećenici!

Željeli smo ovaj posljednji sat i ovu zahvalnu svetu misu slaviti u čast slavenskih apostola svetog Ćirila i Metoda. Možda smo time slični Ivanu Pavlu II, koji je svoje najnovije apostolsko pismo *Egregiae virtutis* objavio u posljednji čas, dne 31. prosinca 1980. godine. On nije time htio umanjiti, nego upravo dati jedan posebni naglasak stogodišnjici enciklike *Grande munus*, kao novogodišnjih dar nama i svoj ostaloj slavenskoj braći.

Promatrajući život i događaje u povijesti i kroz povijest, doista moramo uskliknuti odmah na početku: „Divan je Bog u svetima svojim! – Divan je Bog u djelima svojim” (Ps. 67,36).

UVOD U APOSTOLSKO PISMO

Ove nam godine opet na pamet i k srcu dolaze muževi sjajne kreposti Ćiril i Metod. U njoj se napunjavu dva vjekovna izuzetno značajna događaja. To je naime stogodišnjica otkako je dne 30. rujna 1880. objavljeno enciklično pismo *Grande munus*, kojim je onaj veliki papa, Leon XIII, dozvavši cijeloj Crkvi spomen na osobe i na apostolsku revnost tih muževa, uveo njihovo liturgijsko slavljenje i zapovijedio da se njihovo ime unese u kalendar katoličke Crkve (Acta pape Leona XIII, sv. II, str. 125–137). Ova je godina ujedno i XI-stoljetna obljetnica pisma *Industriae tuae* (isp. *Magnae Moraviae fontes historici*, sv. III, Brno 1969, str. 197–208), koje je naš predčasnik Ivan VIII. uputio knezu Svatopluku, mjeseca lipnja 830. godine, kojim se upotreba slavenskog jezika u svetoj liturgiji i pohvaljuje i preporuča, „da se u tom jeziku pjevaju pohvale i djela Krista našega Gospodina” (nav. mj., str. 207).

Prije stotinu godina, u svojoj korizmenoj poslanici, datiranoj dne 4. veljače 1881. godine, naš biskup Strossmayer na svoj 66. rođendan piše:

„Kad je to pismo (*Grande munus*) stiglo, zahvaćen je neobičnim oduševljenjem naš slavenski puk”. I nastavlja: „Ja sam se na tom daru sv. oca jur srdačno i umiljato u ime svoje i ciele biskupije zahvalio; a važni odgovor, koji sam u tom obziru dobio, smatram kao osobiti dar milosti, kojom me dobri Bog nuka i hrabri da sto i sto briga i mukâ, koje je danas u svetom zvanju podnašat, ustrpljivije i skrušenije podnašam. Hvala viečita na tom daru, najprvo Bogu, a onda i sv. otcu papi” (Glasnik biskupija bosanske i sriemske, 1881., br. 4, str. 26).

Mislim da i nas prate znakovi te iste papinske ljubavi od Solina do Rima i Nina. Tako bi ti znakovi kao i ovaj najnoviji znak ljubavi pokazan apostolskim pismom *Egregiae virtutis* mogao i morao i u našim srcima izazivati one iste osjećaje koje je nosio i biskup Strossmayer, da nas „dobri Bog nuka i hrabri da sto i sto briga i muka, koje danas u svetom zvanju podnašat imamo, ustrpljivije i skrušenije podnašamo”.

Zanimljiva je činjenica da je enciklika *Grande munus* izdana dne 30. rujna 1880. godine, to jest na blagdan svetog Jeronima, o kojem biskup Strossmayer ovako piše: „Crkva sv. Jere danas je narodna naša crkva u Rimu, koju našem zemljaku Sikstu petom, najumnijemu a lahko i najznačajnijemu od sredovječnih papa, zahvaliti imamo. S njom je spojen sbor i kaptol naš, a uskoro će se ako Bog da s njom spojiti i višje odhranilište za odličnije naše mlađe svećenike. Ni jedan Slaven, koji u Rim dolazi, nebi smio ovu crkvu mimoići, tiem više, buduć da je ona posvećena svetomu našem Jeri, koji je u četvrtom stoljeću onu istu zadaću u iztoku vršio, koju su naši sveti apoštoli na zapadu” (Glasnik, 1881., br. 4, str. 37).

ŽIVOT I DJELO SVETE BRAĆE

Braća Ćiril i Metod, Grci, rođeni u Solunu, u onom naime gradu u kojem je boravio i djelovao sveti Pavao, od početka svoga poziva uđoše u tijesne kulturne i duhovne odnose sa patrijarhalnom carigradskom Crkvom, koja je u ono vrijeme cvala kulturom i misijskom djelatnošću, i u toj visokoj školi bili su odgojeni (isp. Constantinus et Methodius Thessalonicenses, Fontes, izd. F. Grivec-S. Tomšić: Radovi Staroslavenskog instituta, IV, Zagreb 1960). Jedan i drugi prihvatise monaški život, povezujući dužnosti redovničkog zvanja s misionarskom službom. Svjedočanstvo toga nastojanja sigurno dadoše u evangeliziranju Kazara, na tračkom Herzonezu, nakon čega je uslijedilo ono najvažnije njihovo djelo, sveti pohod u Veliku Moraviju, među narode koji su tada nastanjivali Balkanski poluotok i krajeve oko rijeke Dunava, na molbu moravskog kneza Rastislava, koji je za to zamolio cara i Crkvu carigradsku. Da bi mogli odgovoriti potrebama svoje apostolske službe kod tih naroda, prevedoše božanska Pisma na njihov jezik, kojim su se služili i u svetoj liturgiji i u poučavanju naroda. I tako se dogodilo da su temelji kulture i književnosti tih naroda bili udareni na njihovu vlastitu jeziku. S pravom i zasluženom se zato oni smatraju ne samo slavenskim apostolima, nego i ocima kulture svih onih naroda i plemena kojima prvi pisani dokumenti na sla-

venskom jeziku predstavljaju temelj i izvor njihove književnosti (*Egregiae virtutis*, 1).

Biskup Strossmayer u spomenutoj poslanici o tom ovako piše: „... Mladji nai-me brat čuvši još u Carigradu, da Slaveni dosele ni pismenâ svojih ne imaju, obre-te i složi slova slavenska, i tim temelj položi knjizi i svakomu umiću među nami. Što je biela zora sjajnomu suncu, koje nam svieti i dani, to je Slavenom ovo Kon-stantinovo iznašašće, komu jedinomu poslije Boga zahvaliti imaju svu prosvjetu u kojoj i danas žive, i za kojom punim pravom sve više i više teže. A premudro je i posve prema volji božjoj radio Konstantin, kad je već sad, da se skupa sa bra-tom na zvanje svoje pripravi, prevadjati počeo sv. evanđelje u slavenski jezik, čim se je u ime znanosti, za kojom su već i od sad i Slaveni poći imali, poklonio vje-čitomu onomu zakonu božjemu, koji veli: da je svake mudrosti početak i temelj strah božji.” (*Glasnik*, 1881., broj 4, str. 31).

IZMEĐU CARIGRADA I RIMA

Ćiril i Metod tako su ispunjavali svoju misionarsku službu da su bili jednoga duha i sa carigradskom Crkvom koja ih je poslala, kao i sa Petrovom rimskom Sto-licom, koja ih je potvrdila, kao u znak jedinstva Crkve, koje u vrijeme njihova ži-vota i njihove misionarske djelatnosti još nije bilo narušeno diobom Istoka i Zapa-da, iako su već nastale velike napetosti između Rima i Carigrada.

U Rimu su Ćirila i Metoda časno primili i vrhovni svećenik i rimska Crkva. I njihovo apostolsko djelo je i odobreno i podržano, kao i upotreba slavenskog jezika u svetoj liturgiji, koju su oni sami uveli, unatoč protivljenju nekih na Zapa-du. Ćiril je umro u Gradu, (14. veljače 869. godine), i sahranjen je u crkvi Sv. Kle-menta. A Metodije – nakon što ga je imenovao nadbiskupom stare srijemske Sto-lice – vrhovni svećenik posla u Moraviju da ondje po Božjoj volji nastavi nekoć započeto djelo. To je djelo nastavio zaista gorljivo i hrabro zajedno sa svojim uče-nicima, sve do svoje smrti, 6. travnja 885. godine (*Egregiae virtutis*, 1).

Prije stotinu godina pjesnik je ovako izrazio obranu svete braće Ćirila i Metoda pred Rimom i papom:

Što nas Višnji u zakonu novom
Svojim divnim učio je slovom,
To slavenskom učinismo knjigom,
Pazeć vjeru sa najvećom brigom.

A papa je ovako odobrio njihovo učenje i njihov rad:

Sveta rieč se ništa tim nekvari.
Slovo neka svetoj služi stvari
Otdada se zapjevala „Slava”,
Dozvoli nam to vrhovna glava,
U jeziku koj’ nas mati uči
Liturgija u crkvi zazvuči.

(*Glasnik*, 1881., br. 13, str. 136).

SLOZI I LJUBAVI CIJELE EVROPE

Već prije stotinu godina Leon XIII, papa, u encikličnom pismu *Grande munus* istakao je cijeloj Crkvi zasluge Ćirila i Metoda u evangelizaciji Slavena. A ove godine Crkva slavi tisućpetstogodišnjicu rođenja svetog Benedikta, kojega je naš časni predšasnik Pavao VI. 1964. godine proglasio zaštitnikom Evrope. Čini se da će ta zaštita Evrope doći bolje do izražaja ako se izvrsnom djelu ovoga svetoga patrijarha Zapada dodaju i osobite zasluge braće Ćirila i Metoda. Za to postoje doista mnogi razlozi koji se temelje kako na staroj tako i na novoj povijesti i imaju, kako kažu, i teološki i eklezijalni temelj, a i u povijesti književnosti našeg evropskog kontinenta. I zato, prije završetka ove godine, u kojoj je obnovljena uspomena na svetog Benedikta, i po završetku stoljeća od encikličnog pisma Leona XIII, želimo da se navedeni razlozi ovim pismom istaknu i da se njima sveti Ćiril i Metod proglašaju suzaštitnicima Evrope (*Egregiae virtutis*, 2).

Ako naime Evropu promatramo geografski i općenito, u njezinu izgradnju slile su se – da tako kažemo – osobito dvije vrste kršćanske tradicije iz kojih su i nastala dva oblika ili vrste kulture, različite doduše, ali koja jedna drugu nadopunjuje. Naime, sveti Benedikt je svojim utjecajem zahvatio ne samo Evropu, posebno Zapadnu i Srednju, nego je po benediktinskim kućama njegovo djelo cvalo i u drugim krajevima zemlje, a središte te kulture bio je Rim, sjedište nasljednika samoga svetoga Petra. A sveta braća, došavši iz Soluna, prije svega su iznosili grčku mudrost, i dosljedno, značenje carigradske Crkve i istočne tradicije. I to sve je duboko utisnuto u duhovnost i kulturu naroda i plemena koji žive na istočnom dijelu evropskog kontinenta (ib. 3).

JEDINSTVU CRKAVA

Što znače sveta braća Ćiril i Metod za povezivanje Istoka i Zapada tumači biskup Strossmayer – toliko napadan zbog nepriznavanja nezabludivosti Petrovih nasljednika – ovako:

„Kad ja sve ovo ukupno promotrim i sa stanjem današnjega Slavenstva prisposodim, onda mi se i nehotice iz dna duše otima vapaj: Ah Slaveni, Slaveni, braćo u Isusu! Kad bi slabi moj glas do vas doprieti mogao, ja bi vam rekao: vi sveto Pismo štujete kano rieč Božju i njemu se kano vječitoj istini klanjate, je li moguće, da ne opazite znamenitost, ozbiljnost, jasnost i odrešitost onih rieči Isusovih kod Mat. na pogl. 16. 'Ti si Petar i vrhu te stiene sazidati ću Crkvu moju, koju nigda ni vrata paklena savladati ne budu; tebi Petre dajem ključe nebeske, što ti razriešiš na zemlji, bit će razriešeno i na nebu'. – Ja mislim, da ne može biti nikakve dvojbe, da se tuj ne radi o taštom samo naslovu i vanjskoj njekoj počasti, nego da se tu radi o sustavnom upravo biću Crkve Božje, o temeljnom upravo kamenu na kom njezina sigurnost i vječitost počiva, o izvoru upravo i o posljednjoj ciele njezine moći i oblasti. To svako slovo svete te izreke i odrešitost slika i prisposodba njezinih očevidno znači. – Je li moguće Slaveni, da se bistromu vašemu umu i žarkomu srcu vašemu otme prevažnost rieči Isu-

sovih kod Iv. na pogl. 21. kad Petra po tri puta pita, da li ga ljubi, i to za to, da ga na nestalnost i trojno zatajenje njegovo opomene, da po tri puta to znači cieniu svete ljubavi, kojom se jedino u kršćanstvo do časti i milosti dopire; ali i poglavito za to: da se preimućstvo Petrovo po tri puta samim Bogom izušćeno i potvrđeno 'pasi ovce moje, pasi janjce moje' nikada u svijetu ne zaboravi, nego do konca svieta sto i sto puta ponavlja: – Slaveni! Mi svi bez razlike štuujemo i častimo svete naše Apoštole Ćirila i Metoda; mi smo se svi od srđca radovali, kad smo čuli, da je mudrost i dobrotu Pape Lava XIII. u najnovije doba naše Apoštole na višlju čast u crkvi Božjoj uzdigla; ako je pako tako, onda je li moguće, da ujedno ne priznamo: da su naši Apoštoli vazda dušom i tijelom svetoj Rimskoj Stolici privrženi bili, da su u njoj vazda u svih nuždah i potrebštinah svojih štit i obranu tražili; da su uvijek ne samo ovim il onim korakom svojim, nego cilim životom i apoštolskim djelovanjem svojim na to najviše smierali, da sve Slavene u svetoy i nerazrješivoj vezi sa Rimskom Crkvom i Prvostolnikom njezinim uzdrže i saćuvaju" (Glasnik, 1881., br. 4, str. 38).

I zato danas, nakon vjekovnog rascjepa između Crkava, između Istoka i Zapada, Rima i Carigrada, od Drugog vatikanskog sabora, poduzeti su mnogi važni koraci za uspostavu punog zajedništva. Čini se da posve odgovara znakovima vremena proglašenje svetog Ćirila i Metoda suzaštitnicima Evrope zajedno sa svetim Benediktom. Posebno ako se to zbiva u ovoj godini u kojoj su jedna i druga Crkva, naime katolička i pravoslavna, ušle na put ozbiljnog dijaloga koji je započeo na otoku Patmosu, zbog spomena – kako veli tradicija – na blaženog Ivana apostola i slavnog evanđelistu. Za tim, naime, ide ta deklaracija da to vrijeme učini značajnim spomenom za buduća vremena.

Nadalje, to proglašenje ide i za tim da naši suvremenici uvide koliko je važno navijećtanje Evanđelja koje nam je dano od Isusa Krista, i za čije su se širenje ova braća i slavenski apostoli toliko trudili. Evanđeoska vijest bila je doista i put i sredstvo kojim su se različiti narodi Evrope koja se radala i međusobno upoznavali i ujedinjavali. To je i zajednička baština i pobožnosti i uljudbe koju uživa i današnja Evropa (Egrediae virtutis, 3).

STOGODIŠNJICA HODOČAŠĆA I „VELIKOG ZAVJETA”

Upravo pred stotinu godina, dne 5. srpnja 1881., predvodio je biskup Strossmayer „slavensko hodočaće” u Rim, da se u ime svoje i u ime svih Slavena zahvali svetom ocu papi Leonu XIII. na njegovoj enciklici *Grande munus*.

Pjesnik o tome pjeva:

A na čelu časnijeh putnika
Stoji ponos, stoji naša dika;
Hrvatska ga zemlja, naša mati,
Na obzoru danas gleda sjati.
Joso Jurje, naš vladika dićni,
Riedki su mu na umieću slični

Vodi svitu u grad starodrevni,
Kud idjahu Ciril Metod revni.
(Glasnik, 1881., br. 18, str. 136)

Strossmayer, koji je predvodio tisuću i šest stotina slavenskih hodočasnika, upravo je svetom ocu, u ime svih prisutnih, riječi duboke zahvalnosti, čvrste vjere i još čvršćeg obećanja:

„Mi katolički Slaveni, evo sa raznih strana svijeta k prijestolju Petrovu, k Crkvi Rimskoj, koja je mati i učiteljica svih ostalih po svijetu crkava, pohrlismo, da u predubokoj poniznosti našoj očitujemo Svetosti Vašoj najdublje štovanje, odanost, poslušnost i zahvalnost našu na izvanrednoj onoj blagodati, kojom je Svetost Vaša svete apoštole naše Ćirila i Metoda na viši stepen u hierarhiji nebeskoj uzdignuti kao i narediti udostojala se, da štovanje njihovo po cijeloj crkvi obćenitim dosele bude” (Glasnik, 1881., br. 13, str. 134).

Propovjednik i župnik Milko Cepelić u svojoj propovijedi toga dana u sjemenišnoj crkvi u Đakovu ovako u duhu opisuje hodočasnike:

„Šesnaest stotin ih se tamo sjatilo i sa daleka sjevera i sa slavenskoga zapada i sa žarkoga juga. Pohrlilo i plemić i svećenik, i učenjak i seljak. A velika sala Petrova Vatikana ogledava slavensku odoru. Sjajna palača, vična gledati srebro i zlato, ne stidi se danas ni bosanskih dimlija ni hrvatskih opanaka, ni poljskog kalpaka ni češke jake... Oj, srce mi podrhtava... kad pomislim, da ovog časa na čelu slavenskih plemena stoji ondje naš čovjek, naš otac – Biskup naš. Oj, stoji on, stoji, da otvori zlatna usta svoja, te u ime svekolike slavenske braće svoje... Rimskomu Papi i jedinomu glavaru prave Crkve Kristove hvalu dade, srdačnu hvalu na velikoj ljubavi njegovoj” (Glasnik, 1881., br. 14, str. 139).

A ta su „zlatna usta” govorila:

„Mi se evo opet i opet zahvaljujemo Svetosti Vašoj na otčinskoj ljubavi i skrbi prama svima nam, i u vječiti znak zahvalnosti naše i sinovske odanosti naše položemo u ovaj čas pred Bogom i cielim svetom svetčani *zavjet* te obećajemo Svetosti Vašoj: da ćemo uvijek i do posljednjega daha našega *vijerni* ostati nauku i opomenama Svetosti Vaše; da ćemo *vijerni* ostati sjajnim primjerom Apoštola naših u čuvanju, njegovanju i promicanju jedinstva crkvenoga, tiem većma, što današnji dan malne svagdje po svijetu opažamo onu nezahvalnost prema namjestniku Krstovu i nasljedniku Petrovu, koju je negda sam Gospodin Isukrst doživio, kada je nakon uzvišena čuda mnoštvu tumačiti začeo duboka otajstva ljubavi i milosti svoje, i tada je Petar u svoje i sviuh apoštola ime svetčano se zavjerio: ta kamo da idemo Gospodine, rieči života vječnjega imaš? – Istom tako žestinom i vatrom u dane gdje svuda med ljudmi nesklad i razdor vlada, u ime naše i u ime sviuh naših Svetosti Vašoj svetčano se evo *zavjetujemo* i obećajemo: Kamo da idemo Gospodine? kad rieči života vječnjega imaš, jer gdje je Petar, tuj je Krst, tuj je crkva. Kamo da idemo Gospodine? Mi ćemo vazda uz stolicu Petrovu ostati, jer samo po njoj biva, da je crkva po vasionom krugu zemaljskom razsuta ipak jedna samo glava, jedan izvor, jedna djecom plodna mati, koje se porodom radjamo, koje se mliekom hranimo, koje se duhom uznosimo. – Mi ćemo Petrovu

nasljedniku vazda privrženi ostati, jer po njem samo biva, da crkva Kristova vjedom krenuti nemože, jer je zaručnica Krstova čista i postidna, koja jednu samo kuću poznaje, jedne samo ložnice svetinju čistim stidom čuva. De unit. eccl. num. 20. — Gdje je Petar, tuj je crkva. To je vjera naša; to svi vjerujemo, to svi najpouzdanije držimo, to ćemo i do smrti naše izpoviedati, a to ćemo jednom sa Apoštolima našim spojeni i pred licem božjim u ime cieloga svieta i u ime svekolike braće naše u viekove ponavljati i moliti!

Izvoli Svetost Vaša svetčane ove *zavjete* naše primiti, a nam i svim našim obilje božanskih darova i otčinski blagoslov svoj udieliti!” (Glasnik 1881., br. 13, str. 135).

ZAKLJUČAK

Prigodom završetka „godine svetog Benedikta” i hodočašća u Rim dne 21. ožujka ove godine, svakako će biti potrebno izraziti Svetom ocu našu veliku zahvalnost za apostolsko pismo *Egregiae virtutis* i za njegovu veliku ljubav kojom ističe udio slavenskih naroda u povijesti opće Crkve.

Bit će potrebno izdati i posebnu knjižicu sa tri apostolska pisma: velikog Leona XIII, dobrog Ivana XXIII, i Slavena Ivana Pavla II.

Iako u novom Pastoralnom rokovniku stoji da ove godine u liturgiji Časoslova i mise „o sv. braći Ćirilu i Metodu nema ništa”, nastojat ćemo proslaviti taj blagdan liturgijskim stupnjem koji mu pripada. Osobito u zajednicama, provincijama i metropolijama koje su pod njihovom nebeskom zaštitom.

Nadamo se da ni u našem Đakovu neće ovaj blagdan biti proslavljen ništa manje svečano nego je to bio prije stotinu godina — dne 5. srpnja 1881. godine.

Završavamo ove misli i ovaj naš tečaj himnom blagdana:

Ljudskoga roda Stvoritelju, Spase,
Što blag nam dijeliš dobra prevelika,
Dobroti tvojoj u sve vijeke budi,
Hvala i dika. Amen.